

14 Νοεμβρίου, 1995

[ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, ΑΡΤΕΜΗΣ, ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Δ/στές]

YIANNIS N. ERIMOUDIS ESTATES LIMITED
ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ,

Εφεσείοντες,

v.

ΡΙΤΣΑΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΟΥ,

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτική Έφεση Αρ. 8595).

Μαρτυρία — Ευθύνη του πρωτόδικου Δικαστηρίου για τη διαπίστωση των γεγονότων — Έκταση αναθεώρησης των ευρημάτων κατώτερων Δικαστηρίων από το Εφετείο.

Εμπειρογνώμονες — Εκτίμηση μαρτυρίας εμπειρογνομόνων από κατώτερο Δικαστήριο — Κρίση αξίας γνώμης εμπειρογνώμονα — Προϋποθέσεις επέμβασης Εφετείου. 5

Ανωτέρα βία — Παράλειψη δικογράφησης ισχυρισμού για ανωτέρα βία — Δυνατότητα θεμελίωσης λόγου έφεσης επί σχετικού ευρημάτων του πρωτόδικου Δικαστηρίου. 10

Οι εναγόμενοι 1 - εφεσείοντες κατέστρεψαν πεζοδρόμιο και ανάχωμα κατά την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών, με αποτέλεσμα νερά της βροχής διαμέσου γειτονικού οικοπέδου να πλημμυρίσουν το υπόγειο της οικίας των εναγόντων - εφεσιβλήτων. 15

Το Επαρχιακό Δικαστήριο Λεμεσού, επεδίκασε στους ενάγοντες - εφεσιβλήτους £5.849 ως αποζημίωση για τις ζημιές που προκλήθηκαν. 20

Οι εναγόμενοι - εφεσείοντες, εφεσίβαλαν την απόφαση του πρωτόδικου Δικαστηρίου για δύο λόγους: πρώτον ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο αγνόησε τη μαρτυρία του εμπειρογνώμονα μάρτυρα τους καθώς και τη μαρτυρία του Μ.Υ. 7 σχετικά με την ελαττωματική κατασκευή του περιτοιχίσματος της οικίας των εναγόντων - εφεσιβλήτ- 25

των και δεύτερο, δεν έλαβε υπόψη ότι η πλημμύρα στο υποστατικό τους προκλήθηκε από ιδιαίτερα δυνατή βροχή που συνιστούσε ανωτέρα βία και συνεπώς εν πάση περιπτώσει οι εναγόμενοι - εφεσείοντες δεν ευθύνονταν.

5

Αποφασίστηκε, ότι:

10 (1) Τα συμπεράσματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου, όσον αφορά την ενώπιον του μαρτυρία δεν αντιστρατεύονταν την κοινή λογική, ούτε βρίσκονταν σε αντίθεση με αδιαμφισβήτητα μέρη της μαρτυρίας, ενώ η κατάληξή του δεν ήταν αυθαίρετη ή μη εύλογα επιτρεπτή ή λανθασμένη.

15 (2) Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου, δεν τεθηκε οποιοσδήποτε ισχυρισμός για ανωτέρα βία ούτε έγινε παρόμοια αναφορά στην υπεράσπιση και συνεπώς το εύρημά του ότι δεν επρόκειτο για ανώτερη βία αφού μπορούσε η βαρεία βροχόπτωση να προβλεφθεί από τους εναγόμενους - εφεσείοντες, ήταν ορθό.

20

Η έφεση απορρίφθηκε με έξοδα εναντίον των εφεσεϊόντων.

Αναφερόμενες υποθέσεις:

25

Σπύρου v. Χατζηχαραλάμπους (1989) 1(E) Α.Α.Δ. 298,

Τζιάνναρος v. Καμηλάρη, Π.Ε. 6771, ημερ. 11.7.1989,

Polykargou v. Polykargou (1982) 1 C.L.R. 182,

30

Φράγκος v. Χουβαρτά (1992) 1(A) Α.Α.Δ. 39,

Papadopoulos v. Stavrou (1982) 1 C.L.R. 321,

35

Watt v. Thomas [1947] 1 All E.R. 582, H.L.,

Μαυρίδης v. Rima J. Dharaghji και Άλλων (1990) 1 Α.Α.Δ. 1013,

Star Fiberglass Ltd v. Elneda Trading Ltd (1992) 1(B) Α.Α.Δ. 875,

40

Hicks v. Chief Constable of South Yorkshire [1992] 2 All E.R. 65,

Θεοδώρου v. Θεοδώρου (1992) 1(A) Α.Α.Δ. 253,

- Fournides v. The Republic* (1986) 2 C.L.R. 73,
- Pсарas and Another v. The Republic* (1987) 2 C.L.R. 132,
- Courtis and Others v. Iasonides* (1970) 1 C.L.R. 180, 5
- Loucaides v. C. D. Hay and Sons Ltd* (1971) 1 C.L.R. 134,
- Βραχίμη v. Κουλουμπροή* (1992) 1(B) Α.Α.Δ. 836.
- Παπαγεωργίου v. Louis Clappas Investments Services Ltd* (1991) 1 Α.Α.Δ. 24. 10
- Έφεση.** 15
- Έφεση από τους εναγόμενους κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Π. Καλλής, Α.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 29 Οκτωβρίου, 1991 (Αρ. Αγωγής 753/88) με την οποία επιδικάστηκε ποσό £5.849,- ως αποζημιώσεις για ζημιές που προκλήθηκαν στο υπόγειο της οικίας των εναγόντων από τα νερά της βροχής λόγω της καταστροφής του πεζοδρομίου και του αναχώματος από τους εφεσείοντες. 20
- Χ. Πέτρου**, για τους Εφεσείοντες. 25
- Α. Πογιατζής**, για τους Εφεσίβλητους.
- Cur. adv. vult.*
- ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, Δ.:** Την απόφαση του Δικαστηρίου θα απαγγείλει ο Φρ. Νικολαΐδης, Δ. 30
- ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Δ.:** Τα γεγονότα της παρούσας υπόθεσης είναι απλά. Κατά τον ουσιώδη χρόνο οι εναγόμενοι 1 ανήγειραν σε παρακείμενο της οικίας των εναγόντων οικόπεδο, πολυκατοικία και μετέφεραν τα χώματα της εκσκαφής του υπογείου στα συνεχόμενα διπλανά οικόπεδα, όπου και δημιουργήθηκε λόφος χώματος αρκετού ύψους. Οι εναγόμενοι κατά τη μεταφορά των χωμάτων κατέστρεψαν τόσο το πεζοδρόμιο της οδού όσο και ανάχωμα που υπήρχε μετά το πεζοδρόμιο για προστασία της περιοχής από τα νερά της βροχής, με αποτέλεσμα στις 17.10.1987, λόγω της μεγάλης βροχόπτωσης που παρατηρήθηκε, τα νερά της βροχής να εισέλθουν από το κατεστραμμένο μέρος του πεζοδρομίου και του αναχώματος στο υπόγειο της οικίας των εναγόμενων. 40

ντων και να προκαλέσουν ζημιές ύψους £5.849.

5 Η εκδοχή των εναγόντων ήταν ότι με την παράνομη επέμβαση τους στο πεζοδρόμιο και το ανάχωμα, οι εναγόμενοι εμπόδισαν την κανονική ροή των υδάτων προς νότο και υποχρέωσαν τα νερά να εισέλθουν, μέσω παρακειμένου οικοπέδου στα υποστατικά των εναγόντων. Το πρωτόδικο Δικαστήριο αφού άκουσε μαρτυρία και από τις δύο πλευρές, περιλαμβανομένης και μαρτυρίας αρχιτεκτόνων και εμπειρογνομώνων
10 μαρτύρων και αφού τις συνέκρινε μεταξύ τους, αποδέκτηκε την εκδοχή των εναγόντων και εξέδωσε τελικά απόφαση υπέρ τους για το ποσό των £5.849.

15 Εναντίον της απόφασης οι εναγόμενοι άσκησαν την παρούσα έφεση γείροντας δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο απέτυχε να εκτιμήσει κατάλληλα την προσαχθείσα μαρτυρία και συγκεκριμένα ότι αγνόησε τη μαρτυρία του εμπειρογνώμονα μάρτυρα για τους εναγόμενους, καθώς και τη μαρτυρία του Μ.Υ. 7 Γεώργιου Μαυρομάτη,
20 σχετικά με την ελαττωματική κατασκευή του περιτοιχίσματος της οικίας των εναγόντων. Ο δεύτερος λόγος έφεσης είναι ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν έλαβε υπόψη ότι η πλήμμυρα στο υποστατικό των εναγόντων προκλήθηκε από ιδιαίτερα δυνατή βροχή που συνιστούσε ανωτέρα βία και συνεπώς οι εναγόμενοι, εν πάση περιπτώσει, δεν μπορούσαν να ευθύνονται.
25 Μετά το πέρας της αγόρευσης του ευπαίδευτου συνήγορου του εφεσεϊόντος δεν κρίθηκε αναγκαίο να κληθεί ο δικηγόρος των εφεσιβλήτων να αγορεύσει.

30 Είναι γνωστά τα κριτήρια βάσει των οποίων το Ανώτατο Δικαστήριο επεμβαίνει στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου. Στην υπόθεση *Ανδρέας Σπύρου ν. Άριστου Ανδρέου Χατζηχαράλαμους* (1989) 1(Ε) Α.Α.Δ. 298, αναφέρεται στις σελ. 311 και 312:

35 “Το Ανώτατο Δικαστήριο δεν επεμβαίνει στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου, εκτός εάν ο εφεσεϊων ικανοποιήσει το Δικαστήριο ότι η αιτιολογία είναι ανεπαρκής, ή ότι τα ευρήματα δεν δικαιολογούνται από τη μαρτυρία θεωρουμένης
40 στο σύνολό της. Το Δικαστήριο με απροθυμία επεμβαίνει στα ευρήματα γεγονότων, εκτός στις περιπτώσεις όπου η δικαιοσύνη το απαιτεί, όταν τα ευρήματα αυτά δεν είναι εύλογα επιτρεπτά, με βάση τα πρωτογενή γεγονότα. (*Sofoclis Mamas ν. The Firm “ARMA” Tyres* (1966) 1 C.L.R. 158· *Marikkou*

Nearchou v. Maria Demetri Papaefstathiou (1970) 1 C.L.R. 109· *Varnavas G. Varnakides v. Christos Papamichael and Another* (1970) 1 C.L.R. 367· S.S. *Hontestroom v. S.S. Sagaporack, S.S. Hontestroom v. S.S. Durham Castle* [1927] A.C.37, στη σελ.47· *Charalambous v. Police* (1982) 2 C.L.R. 134· *Meletios Roussou v. Christos Aristodemou*, (1989) 1 C.L.R. 12.” 5

(Βλ. επίσης *Πέτρος Τζιάνναρος v. Σάββα Κωνσταντίνου Καμηλάρη*, Πολ. Έφ. 6771, ημερ. 11.7.1989, *Polykarpou v. Polykarpou* (1982) 1 C.L.R. 182, 194, 195, *Φράγκος v. Χουβαρτά* (1992) 1(A) A.A.Δ. 39, 41, *Papadopoulos v. Stavrou* (1982) 1 C.L.R. 321 και *Watt v. Thomas* [1947] 1 All E.R. 582, H.L.). 10

Στην υπόθεση *Φοίβος Μαυρίδης v. Rima J. Dharaghji και Άλλων* (1990) 1 A.A.Δ. 1013, 1018-1019, επαναλαμβάνεται ότι η πρωταρχική ευθύνη για τη διαπίστωση των γεγονότων ανήκει κατ'εξοχήν στο πρωτόδικο Δικαστήριο, το οποίο έχει την ευκαιρία να δει και να ακούσει τους μάρτυρες και να εκτιμήσει την αξιοπιστία τους στα πλαίσια της ζωντανής ατμόσφαιρας της δίκης. 20
Στην υπόθεση *Star Fiberglass Ltd v. Elneda Trading Ltd* (1992) 1(B) A.A.Δ. 875, επισημαίνεται εξάλλου η απόφαση της Βουλής των Λόρδων στην υπόθεση *Hicks v. Chief Constable of South Yorkshire* [1992] 2 All E.R. 65, αναφορικά με την έκταση της αναθεώρησης των ευρημάτων κατώτερων Δικαστηρίων, όπου αποφασίστηκε ότι τα συμπεράσματά τους δεν είναι ανατρέψιμα αν ήταν εύλογα ανοικτά στο κατώτερο Δικαστήριο επί τη βάσει της μαρτυρίας και ήταν αδύνατον να λεχθεί ότι το Δικαστήριο ήταν λανθασμένο(*). 25
Στην ίδια υπόθεση είχε λεχθεί ότι η εκτίμηση της μαρτυρίας εμπειρογνομόνων δεν διαφέρει από την αντιμετώπιση άλλων μαρτυριών, εκτός του ότι η στάση των συγκεκριμένων μαρτύρων στο εδώλιο δεν έχει τόση σημασία για τη διαπίστωση της αξιοπιστίας τους όσο με τους μάρτυρες επί των γεγονότων, παρόλο που παραμένει ένα από τα στοιχεία για να κριθεί η αξία της γνώμης τους. 30 35

Επίσης στην υπόθεση *Θεοδώρου v. Θεοδώρου* (1992) 1(A) A.A.Δ. 253, 258, τονίστηκε ότι η ευθύνη για τον προσδιορισμό των γεγονότων εν όψει συγκρουόμενων εκδοχών βαρύνει το 40

(*) "fairly open to the courts below on the evidence and it was impossible to say that they were wrong."

πρωτόδικο Δικαστήριο. Η επέμβαση του Εφετείου στα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου δικαιολογείται μόνο όταν αυτά αντιστρατεύονται την κοινή λογική ή έρχονται σε αντίθεση με αδιαμφισβήτητα μέρη της μαρτυρίας (βλ. μεταξύ άλλων 5 **Fournides v. The Republic** (1986) 2 C.L.R. 73, **Psaras and Another v. The Republic** (1987) 2 C.L.R. 132).

Δεν έχουμε ικανοποιηθεί ότι στην παρούσα υπόθεση συντρέχει οποιοσδήποτε λόγος που να δικαιολογεί παρέμβαση του 10 Εφετείου. Το πρωτόδικο Δικαστήριο αξιολόγησε την ενώπιον του μαρτυρία και ιδιαίτερα τη μαρτυρία των εμπειρογνομόνων και κατέληξε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα. Τα συμπεράσματα αυτά δεν φαίνεται να αντιστρατεύονται την κοινή λογική ή να βρίσκονται σε αντίθεση με αδιαμφισβήτητα μέρη της μαρτυρίας, 15 ενώ η κατάληξη του Δικαστηρίου δεν φαίνεται να είναι αυθαίρετη ή μη εύλογα επιτρεπτή ή λανθασμένη. Έτσι ο λόγος αυτός της έφεσης θα πρέπει να απορριφθεί.

Δεύτερος λόγος έφεσης είναι ότι το Δικαστήριο δεν έλαβε 20 υπόψη ότι η νεροποντή συνιστούσε ουσιαστικά ανωτέρα βία και συνεπώς οι εναγόμενοι δεν μπορούν να ευθύνονται. Ενώπιον του πρωτόδικου Δικαστηρίου ούτε τέθηκε οποιοσδήποτε ισχυρισμός για ανωτέρα βία, ούτε και έγινε οποιαδήποτε παρόμοια αναφορά στην υπεράσπιση. Βέβαια στην παραγρ. 6 της 25 υπεράσπισης γίνεται κάποια αναφορά σε πολύ δυνατή βροχόπτωση από την οποία, λόγω της ανυπαρξίας αποχετευτικού συστήματος και της υψομετρικής διαφοράς πλημμύρισε ολόκληρη η περιοχή. Όμως η αναφορά είναι αόριστη και εν πάση 30 περιπτώσει δεν μπορεί να ερμηνευτεί σαν επίκληση ανωτέρας βίας. Το πρωτόδικο Δικαστήριο αφού χαρακτήρισε τη βροχόπτωση βαριά, εξέτασε και τον ισχυρισμό ότι η ζημία των εναγόντων οφειλόταν στη μεγάλη βροχόπτωση και κατέληξε ότι επειδή μπορούσε να προβλεφθεί από τους εναγόμενους, δεν 35 μπορούσε να θεωρηθεί ανωτέρα βία.

Έχει επανειλημμένα λεχθεί ότι τα δικόγραφα συνιστούν το θεμέλιο της δίκης και αποτελούν το αποκλειστικό μέσο για τον προσδιορισμό των επιδίκων θεμάτων (βλ. μεταξύ άλλων 40 **Homerus Courtis and Others v. Panos Iasonides** (1970) 1 C.L.R. 180, **Christakis Loucaides v. C. D. Hay and Sons Ltd** (1971) 1 C.L.R. 134, **Βραχίμη ν. Κουλουμπρή** (1992) 1(B) Α.Α.Δ. 836, 839).

Στην υπόθεση **Παπαγεωργίου ν. Louis Clappas Investments**

Services Ltd (1991) 1 Α.Α.Δ. 24(*), επαναλαμβάνεται ότι οι αρχές του δικονομικού δικαίου περιορίζουν τα επίδικα θέματα σε εκείνα που προσδιορίζονται από τη δικογραφία. Ο επακριβής προσδιορισμός των επιδικίων θεμάτων συναρτάται άμεσα με το κατ' αντίπαράθεση σύστημα δίκης που ισχύει στο δικό μας σύστημα. Κάι είναι απόρροια της φυσικής δικαιοσύνης που επιβάλλει τη διασφάλιση του δικαιώματος κάθε διάδικου για ουσιαστική ένκαιρία απάντησης στις θέσεις και ισχυρισμούς του αντιδίκου του. Στην ίδια υπόθεση τονίζεται ότι όπως η πρωτόδικη διαδικασία, έτσι και η έφεση δεν μπορεί να προεκταθεί πέραν και έξω από τα επίδικα θέματα όπως προσδιορίζονται από τα δικόγραφα.

Ο^ς

Επί και αυτός ο λόγος θα πρέπει να απορριφθεί, αφού ο συγκεκριμένος ισχυρισμός για την ύπαρξη ανωτέρας βίας δεν καλύπτεται από τα δικόγραφα. Ως αποτέλεσμα όλων των πιο πάνω η έφεση απορρίπτεται με έξοδα εναντίον των εφεσειόντων.

11/1
21/2
15/3

Η έφεση απορρίπτεται με έξοδα εναντίον των εφεσειόντων.

20

1. 1.

07/1
13/2
11/3
15/4
18/5

21/1
15/2
18/3

(*) Η υπόθεση έχει δημοσιευτεί με τίτλο *Παπαγεωργίου v. Λούη Κλάππα (Investment Services Ltd)*, όπως προφανώς και ο τίτλος της αγωγής, αλλά θεωρούμε άστοχη την χρήση του Ελληνικού και του Λατινικού αλφαβήτου στο ίδιο όνομα και συνεπώς καταλήγουμε ότι το όνομα της εφεσίβλητης εταιρείας θα πρέπει να αναφέρεται ολόκληρο στα Αγγλικά. Αντιλαμβανόμαστε ότι το όνομα της εφεσίβλητης εταιρείας όπως έχει εγγραφεί στον Έφορο Εταιρειών είναι ολόκληρο στα Αγγλικά.